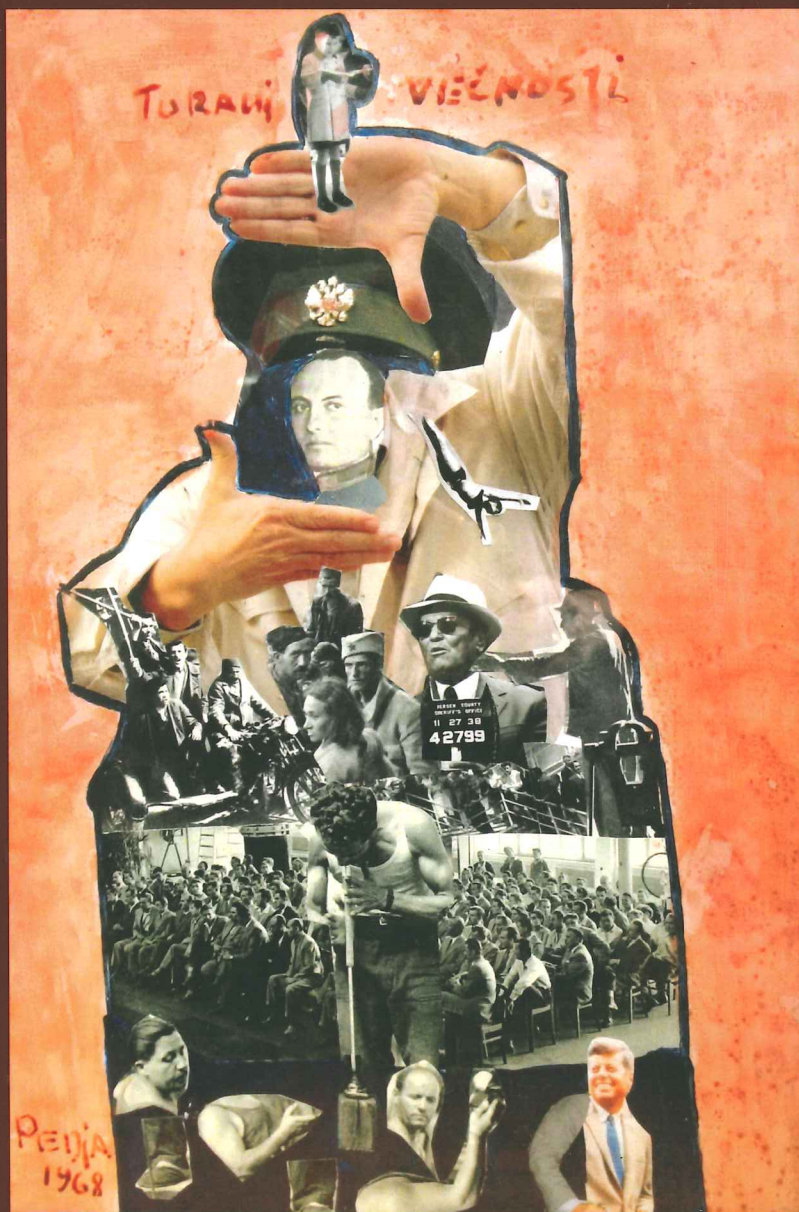

ZBORNIK
SEMINARA ZA STUDIJE MODERNE UMETNOSTI
FILOZOFSKOG FAKULTETA
UNIVERZITETA U BEOGRADU 9 – 2013

THE JOURNAL
OF MODERN ART HISTORY DEPARTMENT
FACULTY OF PHILOSOPHY
UNIVERSITY OF BELGRADE 9 – 2013

ZBORNIK

SEMINARA ZA STUDIJE MODERNE UMETNOSTI
FILOZOFSKOG FAKULTETA UNIVERZITETA U
BEOGRADU
9 – 2013

THE JOURNAL

OF MODERN ART HISTORY DEPARTMENT
FACULTY OF PHILOSOPHY UNIVERSITY OF
BELGRADE
9 – 2013

ZBORNIK SEMINARA ZA STUDIJE MODERNE UMETNOSTI
FILOZOFSKOG FAKULTETA UNIVERZITETA U BEOGRADU 9 – 2013
THE JOURNAL OF MODERN ART HISTORY DEPARTMENT
FACULTY OF PHILOSOPHY UNIVERSITY OF BELGRADE 9 – 2013

Izdavač: Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu i Atenaion, Beograd
Za izdavača: prof. dr Miloš Arsenijević, dekan; Dalibor Jovanović, predsednik

Uredništvo: prof. dr Lidija Merenik (Filozofski fakultet, Beograd) – odgovorni urednik, prof. dr Simona Čupić (Filozofski fakultet, Beograd), doc. dr Nenad Radić (Filozofski fakultet, Beograd) – izvršni urednici i priređivači, prof. dr Roksana Pana Oltean (Univerzitet u Bukureštu)

Izdavački savet: prof. dr Ješa Denegri (Filozofski fakultet, Beograd) – predsednik, prof. dr Aleksandra Kračun (Univerzitet u Tuluzu), prof. dr Tošino Igući (Univerzitet u Saitami), doc. dr Iva Paštrnakova (Univerzitet Komenskog u Bratislavi)

Likovni i grafički urednik: Dalibor Jovanović

Lektura i korektura: Mirjana Smiljović

Prevod: Nikola Gradić i Snežana Savić

Štampa: Kosmos, Beograd

Tiraž: 300

ISSN 2217-3951

Grateful acknowledgments to William Marotti and Reiko Tomii for permission to publish their articles.

Naslovna strana: Peđa Milosavljević, *Toranj večnosti* (1968) © privatna svojina

Štampanje ovog broja pomoglo je Ministarstvo kulture i informisanja Republike Srbije.

Dijana Metlić
Academy of Arts, University of Novi Sad

UDK BROJEVI: 72:316.75 ; 725.2(497.11)
ID BROJ: 197078284

Aleksandar Ignjatović
Arhitektonski fakultet, Univerzitet u Beogradu

DRAGOLJUB ALEKSIĆ IN THE TOWER OF ETERNITY

DVE KULE: USPON, HIBRIS I PAD

Summary:

In this paper I discuss the role of Dragoljub Aleksić in two films with the same title: *Innocence Unprotected*. The second film is arranged as a collage: its story is developed through juxtaposition of scenes from earlier film *Innocence Unprotected* directed by Aleksić, documentary shots made by Dušan Makavejev, archive footage of Belgrade and feuilletons from the Second World War. In the article I compare persons appearing in the 1968 collage called *The Tower of Eternity* by painter Peđa Milosavljević and the characters in Makavejev's film. I analyze connections between different artistic forms, art and politics and emphasize the importance of "little man" in the course of history.

Apstrakt:

Rad razmatra na koji način su se različiti ideološki sistemi uprostoravali kroz arhitektonsku predstavu kule u istorijskom centru Beogradu. Fokus predstavljaju dva solitera podignuta duž središnje saobraćajne, komercijalne i urbane arterije – Palata "Albanija" (1938-39) i Palata "Beograd" (1969-74). Obe građevine predstvaljaju fascinantn primer složenog procesa ideološke konstrukcije različitih kolektivnih identiteta koji se bazira na sličnim mehanizmima kulturne opozicije, razlike i reprezentacije.

Key words: Dragoljub Aleksić, Peđa Milosavljević, Dušan Makavejev,
The Tower of Eternity, Innocence Unprotected, collage, film

Ključne reči: arhitektura, ideologija,
nacionalni identitet, modernizam, memorija

(KATEGORIJA ČLANKA: NAUČNI ČLANAK – ORIGINALNI NAUČNI RAD)

Ovaj rad nastao je u okviru projekta
"Srpska umetnost 20. veka: nacionalno i Evropa"
Ministarstva prosvete i nauke Republike Srbije (ev. br. 177013).

U simboličkoj topografiji Beograda jedno od ključnih mesta predstavlja centralna gradska osovina – urbani, saobraćajni, komercijalni i poslovni centar grada – koja se pruža između Beogradske tvrđave i Trga Slavija.¹ Počev od prvih tragova nacionalne i građanske emancipacije srpskih elita u tridesetim godinama 19. veka, ovaj gradski potez uobličavao se kao prostor ne samo različitih urbanističkih zahvata, komunalnih intervencija i arhitektonskih poduhvata, imaginacija i utopijskih projekcija, već i kao centralno mesto konstituisanja modernog identiteta prestonice različitih država u gotovo dva stoleća dugoj istoriji modernog Beograda. Brojne osobenosti tog sinkopičnog, kompleksnog i kontraverznog istorijskog procesa danas su vidljive ne samo u smenjajućim nazivima saobraćajne, vizuelne i simboličke arterije koja povezuje Terazije i nekadašnji Trg Dimitrija Tucovića, već su očite i na njenom licu. Na njemu se frapantno ukazuju tragovi dvovekovne burne prošlosti – od faktičkog i metaforičkog osvajanja močvarnog zemljišta izvan gradskog šanca, preko nasilne i nesistematične urbanizacije, do fragmentarnog i selektivnog izgrađivanja, komunalnog opremanja i uređenja.

Ovaj gradski potez istovremeno se može posmatrati kao svojevrsna dijahronijska osovina oko koje su se namotavale različite istorijske tradicije, politički režimi i ideologije svedočeći o različitim, disparatnim i nasuprot postavljenim estetskim, urbanim i arhitektonskim koncepcijama. Na manje od dva kilometra dužine, od Terazija do Trga Slavija, još uvek stoje upečatljivi spomenici istorije grada duge gotovo dva stoleća: od dvorova dvaju srpskih kraljevskih dinastija, reprezentativnih stambenih i poslovnih zgrada, do neuglednih potleuša, trošnih baraka i neuređenih, zapuštenih dvorišta.

Istovremeno, ovi arhitektonski i urbani istorijski relikti predstavljaju ne samo ostatke proteklih epoha koji su zanimljivi samo istoričarima, arhitektama ili urbanistima; naprotiv, oni sami obrazuju savremeni pogled na prošlost, utiču na način na koji se ona razume, tumači i koristi u konstrukciji kolektivnih identiteta. Oni su, zapravo, sastavni deo instrumentalne “simboličke istorije” upisane u topografiju grada koja, konotirajući različite sisteme vrednosti, dobija fundamentalno značajne uloge u savremenom društvu. Putem ovih “mesta sećanja” pojedinci, grupe i čitava zajednica – kroz složen proces prihvatanja, distanciranja ili ignorisanja – konstituišu ne samo odnos prema zajedničkom istorijskom iskustvu, već i sopstvene identitete.²

Nema fascinantijskih primera ovog fenomena od visokih kula koje markiraju pomenutu centralnu beogradske osovine. To su Palata “Albanija” (1938-39) i Palata “Beograd” (poznatija kao “Beograđanka”; 1969-74). Kada je 1939. godine Hipotekarna Banka Trgovačkog fonda podigla Palatu “Albanija” – tako nazvanu po staroj kafani koja se na istom mestu nalazila sve do 1936. godine – Beograd je dobio ne samo najvišu građevinu na Balkanu, već i objekat u kome su se suticale arhitektonska i urbanistička vizija Terazija kao poslovnog i trgovačkog centra jugoslovenske prestonice sa grčevitom potrebom vladajućih elita da se simbolički poništi akutna politička i ekonomska kriza, koje su u predvečerje rata potresali inače krhku konstrukciju prve jugoslovenske države. Na mestu nekadašnjeg “higijenskog strašila” i “kulturne sramote za celu pre-

PALATA ALBANIJA, RAZGLEDNICA (1940)

stonicu”³ – kako je Državna komisija opisala derutno stanje opskurne kafane “Albanija” koja će ubrzo nestati sa lica zemlje, ali ne i iz sećanja nostalgičnih Beograđana kakav je, na primer, bio Branislav Nušić⁴ – podignut je savremeni soliter, zgrada od 12 spratova ukupne visine 45 metara. I dok je u genealoško-taksonomskoj vizuri nacionalne istorije arhitekture ova zgrada označena kao primer “zrelog modernizma” koji poseduje “izrazitu anacionalnu crtu [sic!],”⁵ te predstavlja veoma “značajno dostignuće srpske arhitekture” pre svega u “konstruktivnom i tehnološkom smislu”,⁶ njena je kulturološka pozicija bila i ostala mnogo složenija. U sopstvenom istorijskom kontekstu, Palata “Albanija” nastala je i funkcionisala pod prinudom reprezentacije ekonomskog prosperiteta i političkog autoriteta, govoreći iz diskursa sadejstva spekulativnog kapitala i institucija nedemokratskog političkog sistema – sistema u kome je čak i instanca arhitektonskog javnog konkursa bila obesmišljena korupcijom i predvidljivim i poslovičnim mahinacijama.⁷

Ono po čemu je ova građevina ostala upamćena, međutim, jeste sporno i problematično pitanje njenog autorstva: da li je njen arhitektonski koncept plod ideje zagrebačkih arhitekata Branka Bona i Milana Grakalića, koji su na natečaju iz 1938.

godine dobili drugu (ujedno i najvišu) nagradu, ili beogradskog projektanta i graditelja Miladina Prljevića koga su vlasti u Beogradu imenovale kao ovlašćenog arhitektu.⁸ Iza ovog prividno banalnog pitanja koje – paradoksalno – već decenijama predstavlja jedino mesto interesa arhitektonske kritike i historiografije po pitanju značenja ove zanimljive građevine – ne ukazuje se samo instanca koja centrira pitanje autora i njegovog remek dela kao epistemološke stožere nacionalne istorije arhitekture, već se konstituiše i temeljna dihotomija kolektivnog istorijskog identiteta koja daleko prevazilazi sva estetska, formalno-morfološka ili urbanistička pitanja u vezi Palatom “Albanija”. Opsesivni pokušaji da se autorstvo ove zgrade smesti pod okrilje srpske arhitektonske i kulturne tradicije, koji stoje iza decenijama duge polemike stručne javnosti, sastavni je deo dugog i tromog procesa konstrukcije srpskog nacionalnog identiteta u kome se njegovi obrisi i sadržaji profilisu uvek naspram različitih “drugih”, u različitim disciplinarnim režimima. Opozicija srpskog i hrvatskog identiteta, kao temeljna politička i ideološka razdelnica Kraljevine Jugoslavije koja je, upravo u vreme podizanja Palate “Albanija” bila na svom vrhuncu kroz kompromisno ali problematično administrativno i nacionalno rekonstituisanje zemlje, opstala je kao *longue durée* i dugo nakon što je ne samo prva, već i druga Jugoslavija iščezla sa političkog horizonta. Simbolično prateći sudbinu i propast Jugoslavije, ali i jugoslovenske ideje, iz prizemlja ove zgrade nestala je 2000. godine i *Jugoslovenska knjiga*, jedna od najvećih gradskih knjižara osnovana 1948. godine. Bio je to ključan i po monogo čemu simptomatičan kulturni označitelj ne samo savremene nacionalne *damnatio memoriae*, već i simbol mesta i značaja nacionalne kulture u novom, post-jugoslovenskom kontekstu Beograda.

Za razliku od Palate “Albanija”, arhitektura “Beograđanke” nema nerešeno pitanje autorstva: njen projektant bio je beogradski arhitekta Branko Pešić, koji je na osnovu prvonagrađenog konkursnog rešenja iz 1961. godine podigao ovu kulu između 1969. i 1974. godine.⁹ Bila je to, baš kao i Palata “Albanija”, najviša zgrada na Balkanu svog vremena, zasenivši visinom (od 101m) ne samo druge beogradske solitere, već pre svega svoju predratnu prethodnicu udaljenu svega nekoliko stotina metara, od koje su je delili 12 spratova i preko 50 m visinske razlike, superiorniji konstruktivni sistem i veći simbolički potencijal. Međutim, percepciju obe građevine u sopstvenim istorijskim kontekstima spajao je identičan hibris i sličan mehanizam uprorostoravanja ideologije koji je funkcionisao kroz sistem *sličnosti i razlika, otklona i reprezentacije*. Kao i Palata “Albanija”, “Beograđanka” ima jasno razdvojen donji korpus i gornji deo u obliku visoke poslovne kule; i ona markira centralnu gradsku osovinu, predstavljajući ne samo “značajno arhitektonsko ostvarenje beogradske arhitekture”, već i “jednu od najuočljivijih vertikla u silueti Beograda 20. veka”.¹⁰ Čini se da upravo u tome leži njeno primarno značenje: nadmašiti i metaforički poništiti arhitektonsku prethodnicu i, posledično, ideološkog oponenta. Baš kao što je Palata “Albanija” postala simbol modernog Beograda svog vremena, zasenivši trošne prizemljuše u svom okruženju kao metafora pobede nad prošlošću, tako je i Palata “Beograd” postala simbol nove, socijalističko-demokratsko-samoupravne, emancipovane i ostvarene Jugoslavije, tobože superiorne u odnosu na međuratnu državu istog

PALATA BEOGRAD,
RAZGLEDNICA (1970-TE)

imena, ali radikalno drugačijeg ustrojstva i sistema vrednosti. Moderna arhitektonska koncepcija “Beograđanke”, sa tačkastim osloncima i armirano-betonskim jezgrom, fasadom u obliku zid-zavese koja svesno referiše na standardnu sliku američkog korporativnog nebodera,¹¹ kao i urbano senzitivnim i humanim parternim rešenjem, moraju se sagledati naspram rigidne kompozicije Palate “Albanije” i njene autoritarne arhitekture okoštalog i krutog “poznog modernizma”. U tom smislu, “Beograđanka” je neposedno učestvovala u ideološkoj ekonomiji razlike – kao središnjem mehanizmu konstruisanja novog jugoslovenskog identiteta. Međutim, u vreme kada je podignuta i Palata “Albanija” percipirana je kao građevina sasvim nalik “duhu američkih solitera”,¹² što otvara generalno zanimljiv problem tranzitivnosti i nestabilnosti značenja arhitektonskih oblika, te instrumentalnosti različitih graditeljskih tipova i formi u različitim ideološkim kontekstima.

U izgradnji Palate “Beograd” učestvovalo je 74 preduzeća iz čitave Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije; godinama je gradilište u središtu prestonice, na kome je radilo 10.000 radnika,¹³ predstavljalo živi simbol jugoslovenskog jedinstva ali, istovremeno, i njegov zloslutni revers. Otvaranje najviše zgrade u starom Beogradu

1974. godine – kao svojevrsnog jugoslovenskog Vavilona, uz kolo naroda i narodnosti Jugoslavije koje je pratilo mnoge slične poduhvate širom zemlje – ironično je najavljivalo političke promene, zahuktavanje nacionalne krize i formalnu transformaciju vladajuće ideologije koja je iste godine monumentalizovana usvajanjem Saveznog ustava. U stvarnosti, pak, veliki deo “Beograđanke” je predstavljao najveću od 32 prodavnice Robnih kuća “Beograd”, koje su tokom poznog socijalističkog perioda doslovno kolonizovale brojne srbijanske gradove; njena se ideološka uloga prepoznala u sistemu kultivacije konzumerizma kao očite suspsitucije političkog i ekonomskog liberalizma. Kao i u slučaju *Jugoslovenske knjige*, i Robne kuće “Beograd” – iako su formalno i dalje opstale nakon problematične privatizacije iz 2007. godine¹⁴ – danas predstavljaju zjapeće spomenike u urbanom pejzažu i simbol brojnih problema post-socijalističkog i post-jugoslovenskog srbijanskog društva.

U tom novom kontekstu, pak, slika kule kao mesto uprostoravanja ideologije nacionalne identifikacije nije ostala po strani. Nedavni predlog da se visoka simbolična struktura – tzv. Teslina kula ili Teslin toranj – podigne u središtu Trga Slavija, na mestu gde se nalaze pohranjeni zemni ostaci heroja-socijaliste, jedan je od najflagrantnijih i ujedno najbizarnijih primera savremenog nacionalnog imaginarijuma. Inicijativa da se na Slaviji podigne ova struktura predstavlja pokušaj da se očit raskorak između nepoželjne memorije (koja se vezuje za sam trg kao simbolički i faktički završetak urbane osovine) i poželjne vizije nacionalne budućnosti prevaziđe.¹⁵ U seriji predloga koji se nalaze u ideološkim okvirima postavljenim početkom prve decenije 21. veka, navodi se čak i zamisao da se u Teslinoj kuli na Slaviji “u srcu srpske prestonice i u neposrednoj blizini Hrama svetog Save” uz pomoć video projektora projektuju “freske iz drugih srpskih crkava i manastira”.¹⁶ U toj vizuri, novi identitet čitavog urbanog poteza postao bi rečiti primer savremenog nacionalnog zamišljanja u kome crkva, kao i etnička apropijacija univerzalnih vrednosti i nauke, imaju prepoznatljivo i ključno mesto. I dok je primer Tesline kule sasvim nedvosmislen pokazatelj fenomena vrednosne i ideološke fleksibilnosti, odnosno situacionističke prirode kulturnog nasleđa, kao i bizaran egzemplar arhitektonske slike tornja kao instrumenta preoznačavanja nepoželjne memorije, suspsitucije identiteta i konstrukcije nove tradicije, druge dve kule – Palata “Albanija” i “Beograđanka” – istovremeno su značajniji, kompleksniji i rečitiji kulturni simboli.

Komparacija tri navedena spomenika – tri kule u središtu Beograda – nedvosmisleno ukazuje na značaj arhitekture u dinamičnom i refleksivnom kontekstu građenja identiteta i stvaranja predstava kroz koje društvo doživljava sebe i prikazuje sistem vrednosti na kome počiva. Istovremeno, poređenje navodi na brojna pitanja koja se tiču evaluacije iskustva recentne prošlosti, percepcije arhitektonskog i ideološkog nasleđa i njegove političke instrumentalizacije. Nasuprot postavljeni pandani Palate “Albanija” i Palate “Beograd” govore o arhitekturi i javnom prostoru kao ideološkoj praksi, a njihova tumačenja nedvosmisleno imaju značaj ne samo za nauku, već i za čitavu zajednicu. Istovremeno, senka neizgrađenog “Teslinog tornja” kao nacionalnog spomenika *par excellence* ukazuje ne samo na nove obrise kolektivnog iden-

titeta već – nehotice i ironično – otvara i pitanja o fragmentiranim, kontraverznim i po mnogo čemu problematičnim ali ostvarenim iskoracima u modernizaciji i emancipaciji srpskog društva iz vremena dve Jugoslavije koje tako rečito simbolišu dve kule.

Napomene:

¹ Videti: Aleksandar Ignjatović, Olga Manojlović Pintar, "Transformations of the Slavija Square in Belgrade: History, Memory and Constructtion od Identity / Preobražaj trga Slavija u Beogradu: istorija, sećanje i konstrukcija identiteta", in: Memory of the City / Sećanje grada, Marijana Simu (ed.), Kulturklammer, Beograd 2012, 120-54.

² Videti klasične studije: Pierre Nora, "Introduction to: Realms of Memory", vol. III, Piere Norra (ed.), Realms of Memory: The Construction of French Past, Columbia University Press, New York 1992, IX-XII; Bill Schwarz, "Memory, Temporality, Modernity: Les Lieux de Mémoire", Susannah Radstone, Bill Schwarz (ed.), Memory: Histories, Theories, Debates, Fordham University Press, New York 2010, 41-60; Jay Winter, "Sites of Memory", Susannah Radstone, Bill Schwarz (ed.), Memory: Histories, Theories, Debates, Fordham University Press, New York 2010, 312-24.

³ Videti Komisijski izveštaj o rušenju zgrada u ulicama Knez Mihailovoj br. 2, 4 i 6 i Kolarčevoj br. 12 koji se nalazi pohranjen u Istorijskom arhivu Beograda – IAB f-25-30-1938.

⁴ M. Ђириловић, "Сат испред Албаније". Политика, 15. 9. 1997.

⁵ Милица Церанић, "Историја и архитектура Палате 'Албанија' у Београду", Наслеђе, br. 6, Београд 2005, 155.

⁶ Дијана Милашиновић Марић, Водич кроз модерну архитектуру Београда, Друштво архитеката: Публикум, Београд 2002, 34.

⁷ На архитектонски конкурс за Palatu "Albanija", raspisan početkom 1938. godine, javilo se 38 arhitekata iz čitave zemlje. Videti: Gradjevinski vjesnik. List arhitektonske i tehničke gradnje, br. 4 (april 1938), 49-52. Konkursni žiri nije dodelio prvu nagradu, o čemu su kritički sud izneli ne samo savremenici, već i arhitektonske istoriografija. Videti: Милица Церанић, "Историја и архитектура Палате 'Албанија' у Београду", Наслеђе, br. 6, Београд 2005, 147-61.

⁸ О питању ауторства Palate "Albanija" videti: М. Церанић, op. cit., 157 (n. 1).

⁹ Videti: Uroš Martinović, "Arhitektura", u: Beograd 1945-1975. Urbanizam i arhitektura, Branislav Stojanović, Uroš Martinović, Tehnička knjiga, Beograd 1978, 183; Милашиновић Марић, op. cit., 66; Branko Vujović, Beograd u prošlosti i sadašnjosti, Draganić, Beograd 1994, 237-39.

¹⁰ В. Вујовић, op. cit., 239.

¹¹ Tokom sedme i osme decenije 20. veka oblakoderi sa tzv. američkim fasadama (tj. zid-zavese sa kombinacijom horizontalnih i vertikalnih fasadnih ploča od stakla, aluminijuma ili nekog drugog materijala) preplavile su gotovo čitavu zemlju, pojavljujući se u "svakom većem jugoslovenskom gradu": Vladimir Kulić et al., Modernism In-Between: The Mediatory Architectures of Socialist Yugoslavia, Jovis, Berlin 2012, 39.

¹² Иван Здравковић, "Архитектонска хроника: значајнији архитектонски објекти подигнути у Београду у прошлој грађевинској сезони. Две палате Хипотекарне банке Трговачког фонда", Правда, 28. 1. 1940.

¹³ Mirjana Lukić, "Odlazak graditelja", Политика, 11. 11. 2006.

¹⁴ I. A. – S. D., "Nema zakupaca za Robne kuće 'Beograd'", Политика, 26. 10. 2012.

¹⁵ "Predsednik Srbije Boris Tadić, predložio je danas tokom razgovora sa studentima Univerziteta u Beogradu i u učenicima Matematičke gimnazije da se na Slaviji sagradi Teslin toranj, koji bi bio centar nauke u zemlji i priznanje ovom velikom naučniku. 'Mi ne želimo da monopolizu-

jemo Teslu, on je čovek sveta, ali ideja da se na Slaviji sagradi takav toranj je jako dobra. To mesto bi moglo da bude muzej nauke, koji bi popularizovao nauku – rekao je Tadić u muzeju Nikole Tesle." Navedeno prema: "Boris Tadić: Slavija je pravo mesto za Teslinu kulu", Blic, 9. 5. 2011. Videti i: Marija Krtinić, "Povodom najave o izgradnji Teslinog tornja na Slaviji", Danas, 11. 5. 2011.

¹⁶ "Tadić: Slavija je mesto za Teslinu kulu", 24 sata, 9. 5. 2011.

Aleksandar Ignjatović
Faculty of Architecture, University of Belgrade

TWO TOWERS: RISE, HUBRIS AND DECLINE

Summary:

This work examines the process of the architectural spatialization of ideology in the context of the twentieth-century Belgrade downtown. The focus is put on the city's central urban, commercial and functional thoroughfare, marked by two simultaneously different and comparably similar skyscrapers from the 1930s and 1970s – The "Palace Albania" (1938-39) and The "Belgrade Palace" (1969-1974). These high-rise structures represent a conspicuously fascinating example of the complex identity-building processes in two radically different historical contexts which were based on the similar mechanisms of cultural opposition, difference and representation.

Key words: architecture, ideology,
national identity, modernism, memory

(KATEGORIJA ČLANKA: NAUČNI ČLANAK – ORIGINALNI NAUČNI RAD)